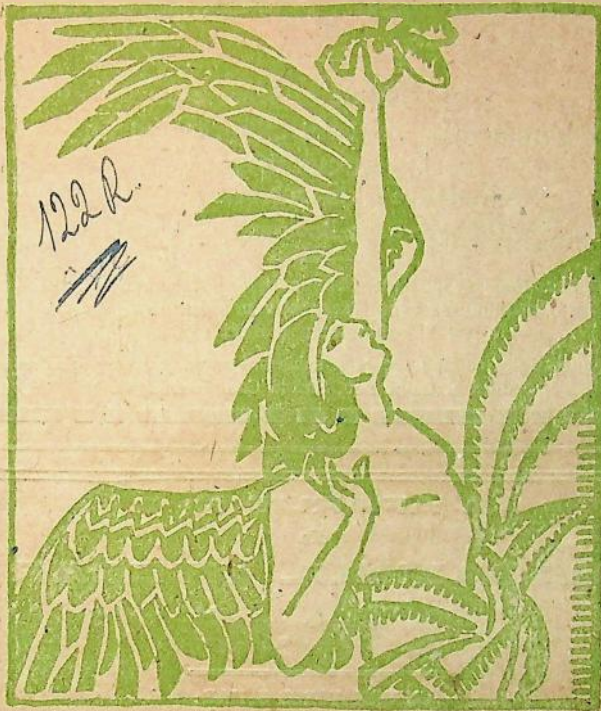

SBURATORUL *Literar*

REVISTA SĂPTĂMÂNALĂ

SĂPTĂMÂNĂ 18

E. Lovinescu
Camil Petrescu

Emil Dorian

G. Rădulescu

Constanța Marino

Al. Băltăreanu

Alice Saare

Alexandrina Scutaru

Vladimir Jireanu

literatură
de

centru literar

ghidat

recreație și foră creatoare

literar

CRONICA DRAMATICA — Moartea lui Dante,
CRONICA ARTISTICA — Eugenia Filotti-Atanasiu.

Orășanu și Kimon Lochiu — Insemnări Literare.

SBURĂTORUL LITERAR

Revistă Literară, Artistică și Culturală

Prețul unui număr

LEI 2.—

Abonamente : pentru un an Lei 100.—

„/” . . . 60.—

Abonamente se primesc la :

Administrația Revistei „Sburătorul Literar“

BUCUREȘTI

STRADA SMÂRDAN, 4

și la librăria „Mercur“, București, Calea Victoriei, 27

Deasemenea se pot face Abonamente prin corespondență,
trimițându-se costul respectiv prin mandat poștal,
la Administrația Revistei.

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe adresa
d-lei E. Lovinescu, Strada Cămpineanu, 40.

A APARUT No. 2

din

MAGAZINUL LITERAR

CITIȚI-MĂ

CU URMĂTORUL SOMAR :

Scaala Regilor

Pe Potârnic

Încăle

Crăciunul Sfântului copil Neodre

Noaptea

Biserica Sfinților fără de nume

Misiunea

Noaptea Salomeei

Stolul

Mășineta Sfântului Antoc

Coperta

Vigneta

de JULES GEMĂITRE

ION SLAVICI

ION PILAT

G. BALACIŢION

OLASION MINAN

VICTOR EFTIMIU

ALFRED MOŞOIU

EMILIA UTEA POLINAIRES

E. THERCA

MARCE MATTERLINCK

A. BRĂTĂŞANU

TRODORSCU SION

PREȚUL 10 LEI

SBURĂTORUL LITERAR

REVISTA LITERARA, ARTISTICA ȘI CULTURALA

DIRECTOR: E. LOVINESCU

CRITICA ȘI LITERATURA

I

Criza actuală a criticei române nu e numai pretextul unor viitoare construcții critice. În acest caz, ea ar rămâne o iluzie fecundă și necesară oricărei activități ce începe și are nevoia „mîncîunii vitale” pentru a-și fixa un destin. Intrînd în masa convingerilor generale, criza criticei noastre pare a fi depășit legitima aspirație spre renovare; trecînd peste simpla constatare a publiciștilor, se despersonalizează. Cît mai e timp — și chiar dacă nu mai e timp — ne luăm deci libertatea de a formula cîteva observații, pe care le prezentăm indulgenții confracților mai tineri, înainte de a apuca să clădească pe ruinele vechii critici...

* * *

Critica e invinuită, în deosebi, că lipsește dela datoria directivei. Într-o literatură cu tendințe varii și contradictorii, ea nu-și îndeplinește rolul firesc de călăuză; smulgînd-o din deviațiile unei sensibilități ce se caută fără a se nimeri, n-o îndreaptă spre scopurile ei sănătoase. Renunțînd la inițiativă și la conducere, critica apare deci la remorca unei literaturi dezorientate...

În epoca noastră de pozitivare, e și adevărul ei rol. Deși cu oarecare principii empirice de un caracter aproape evident dar fără a fi o știință organizată, critica participă la mișcarea generală a spiritului omenesc spre pozitivare, adică spre limitarea investigației numai în domeniul posibilităților. Ea nu precede deci literatura ci o urmează. A-i acorda privilegiul inițiativei și a directivei, înseamnă a deforma până la defectare un instrument, lipsit, negreșit, de precizie dar care are o

întrebuințare determinată. Ne uzurpând rolul călăuzei, critica nu tae drumuri și nu fixează destine. Artă nu este un produs rațional; spontaneitatea nu se poate înlocui, nici măcar guverna prin norme. Dezorientarea literară este de cele mai multe ori o lipsă de perspectivă a contemporanilor; când există, în adevăr, trebuie s'o privim ca pe o realitate impusă de elemente complexe și irevocabile. Influențați de sensibilitatea epocii, artiștii o cresc și o transformă, la rândul lor, prin mijlocirea indirectă a artei. Între acești doi factori ce se condiționează și se armonizează reciproc și inconștient, nu mai e loc și pentru amestecul conștient al criticii. Ieșind din acțiunea unei doctrine, arta e debilă; numai o sensibilitate specifică îi poate acorda viabilitatea necesară, — și orice sensibilitate reală este, în fond, invariabilă, sau imperceptibil variabilă prin înrăurirea sensibilității generale. Rolul criticii nu este deci la comandă ci la remorcă; nu orientează ci înregistrează.

Sugestia comandai o ridică totuși câteva exemple din istoria literaturii române: M. Kogălniceanu, T. Maiorescu, C. Dobrogeanu-Gherea (cu atât de puțin succes) și, întrucâtva, N. Iorga, prin mișcarea dela *Sămănătorul*.

Activitatea acestor îndrumători n'a fost însă de natură pur literară. La începuturile unei culturi, noțiunea artei nu este complet izolată de noțiunea mai largă a culturii; din amestecul lor se produc deci confuziuni regretabile. Într-o astfel de fază culturală, acțiunea unui Maiorescu era și legitimă și salutară; ea a fixat anumite principii elementare și a stabilit unele diferențieri de un simplism ce ne poate uimi astăzi, dar care erau necesare acum jumătate de veac și fecunde în rezultate pozitive. Mai aproape de noi, și adresându-se mai mult literaturii decât culturii, acțiunea lui C. Dobrogeanu-Gherea a rămas stearpă, de oricâteori, abătându-se dela rolul explicativ și sistematizator al criticii, a încercat să genereze în chip artificial literatură.

* * *

Literatura română a ieșit din faza culturală. Confuziunea, pe care o mai făcea d. N. Iorga, la *Sămănătorul*, nu mai e posibilă. Delimitându-și hotare proprii în cadrele generale ale culturii, arta își trage vitalitatea și își determină progresul din sensibilitatea artiștilor în continuă evoluție și căutare de noi

forme de expresie, Țelurile ei nu pot fi deci precizate anticipat și dogmatic. Depășind faza raționalistă a îndrumării, firească la începutul unei culturi, critica română, alături de critica occidentală, a intrat și ea în faza pozitivării. În loc de a face strategie literară, se mulțumește cu rolul mai modest de a veni în urma luptei, pentru operații sanitare și statistice, fixând rezultatele și trăgând concluziile.

E. LOVINESCU.

VIS DE ANEMIC

În cupa verde-a văii,
Noaptea se topește rece și de grabă,
O boare răcoroasă, dar prea slabă,
M'a trezit prin ușa deschisă a odăii...

Lumina limpezită-a zorilor
A început să piue sfios și cristalin în luncă.

E timpul minunat de muncă.

Cu toate că șoseaua doarme încă
Și plapoma greoaie de praf neînceput,
Pe sub stâncă
Au și pornit spre munte potecile înguste.

Se 'ntinde 'n mine proaspătă viață...
Mi-s gândurile sprintene,
Ca mersul de lăcuste,
Și sângele înviorat mi-aleargă 'n vine
Cum șerpuie, prin ierburile mărunte
Apa de șuvoi.

Soarele se urcă poate dincolo de munte.

Nevasta cu carne voinică
Imi întinde cana de lut cu lapte
Și brațul gol și plin...
Pii binecuvântată, noapte...

CAMEL PETRESCU

STROPUL

Tu ești acuma
Un strop înrourat și sclipitor,
Înfiripat din spuma
Visărilor, ce-au tremurat în huma
Aprinsului meu dor.
Ești încă mic, dar zi de zi,
Cu fiecare pic de apă,
Vei crește
Și te vei uimi
Ce zări putea-vor să încapă
În micul strop de apă,
Când va 'nflori.

Și-apoi, fără să prinzi de veste,
Te vei simți 'n curând
Un mic izvor ca din poveste.
Zburdând
Cu lungi sfidări spre soare
Și vei porni prin lunci și prin răzoare
Cu ritmul unui râu ce oglindește
Gândiri de cer, în lungi vășninite
De nori,
Și fără de popas vei crește
Și-abia că-ți vei aduce-aminte
De micul strop
Din care te scobori.

Căci deodată,
Ca pluvii furtunos vei fremăta
A patimei barbară simfonie
Pe strunele de roșii valuri...
Și de pe maluri
Ah, nimeni nu-ți va strigă
Și nimeni nu va plânge,
Căci micul strop
Va fi crescut potop de sânge...
Și-așa, vibrând de lungi fiori,
Vei pribegi cântând
Spre nevăzutul unor zori,
În căutarea unei albe flori

*Și vei sosi 'n curând
La mare.*

*O, marea, pentru care-ai strâns
În drum atâtea bogășii,
Minunea, pentru care-ai plâns
Strivind coline de primejdii! —
Când vei vedea că tot ce-ai aduci
Din șesurile de visare
Și de prin codrii desnădejzii,
E-abia un val de mare,
Pe care totuși nu îl înțelegi
În clipa când îl legi,
În luptă cu furtuna îndoielii, —
Vei distila din tine-un strop curat
Cum ești și tu acum
Și, domolindu-ți cugetarea
Și împăcându-te cu lumea,
Tu vei resfrânge 'ntr'însul marea.
Și vei căta spre micul strop cuminte
Cum iar începe calea
Înainte!*

EMIL DORIAN.

O NU, NU PENTRU TINE.

*Eu știu câtă mândrie ființa ta îmbracă
Văzându-mă că sufăr, dar suferința mea
Ce-așa de mult cu tine întreagă te împacă,
Nu pentru tine jertfă atâtea nopți îmi ia.*

*Nu sufăr pentru ochii ce mândră-și au privirea
Hrănită de credința că din lumina lor
Iubirea mea își șoarbe setoasă pătimirea;
Nu ei mă-nfrâng când tristă privirea mi-o cobor,*

*O nu, nu pentru tine am suferit într'una.
Ci pentru câte daruri eu ți-am adăogat,
Când sufletu-mi dintr'însul, frumoasă ca nici una,
Pentru a doua oară pe lume te-a creat.*

G. ROTICĂ.

FANTAZIE

Preludio

Vălul nopții se ridică încet și raze palide vin să mângâie fruntea bătrânilor munți. Pasările, somnoroase, își încearcă, sfios viersul sburătuiind printre crengi și în iarba, înviorată de rouă, se furișează șopârta alergând să se odihnească pe muschii copacului scorbuos.

Soarele se ridică pe cer și în urmă-i lasă pale de lumină ce se întind, molatec, peste văi.

Floriile se închină razei care le-a dat viața și vântului ce-i ia mireasma și o duce departe, departe peste câmpii....

Andante religioso

De vale, în luminiș, printre brazi tineri ce-și înalță vârful spre cer și printre trunchiurile sbârcite ale stejarilor uitați de timp, se zărește ca o stâncă în codru, biserica din sat.

Dangăul clopotului se ridică și taie văzduhul pierzându-se în depărtări și din coasta muntelui, un glas îi răspunde tainic, ca din alte lumi...

Șirul credincioșilor se întinde, tăcut, pe cărarea năpădită de romanile și de pir; se adună încet pășind, cu smerenie, în pridvorul în care suflarea Domnului se strecoară, nesimțită, prin fumul albăstriu și îmbălsămat.

Cu sufletul plin de nădejde, creștinii se întorc, liniștiți, pe cărarea bisericeii și se îndreaptă pe calea vieții cași pe drumul, bătut, din sat.

Allegro vivace

Copii în jocuri, aleargă pe iarba înflorită din care zboară fluturii speriați ce se înalță, se scobor, se adună, se despart și, obosiți, se ascund în florile neatinse... Ochii cercetători îi pândesc și mâni, mici și grele, se abat smulgând pumni plini de petale din locul fluturilor care au sburat.... O copilă stă singură la umbra unui copac; nimenea n'o chiamă să se prindă; în joc și așteaptă.... Soarele apune și în văgăuni s'a întunecat i-i frică, aleargă plângând în vale și alunecă în torentul ce-o duce departe, pe un tărâm de care n'a visat....

Andantino pastorale

Ursita, nemiloasă, o asvârle în grota unui hâd vrăjitor;
copila, când îl vede, e cuprinsă de groază și ca să-l uite o clipă,
ursita o trimete să aducă o buruiănă, un leac.

Uilarea-i iarbă rară și ea se prinde numai în funduri de
mormânt.

Trudită de alergare, copila se oprește, se lasă și adoarme
în iarba îmbălsămată, dorind să vadă, în vis, ce nu găsisese în
cale....

Visa. O floare se apleacă și atingându-i fața puse pe fugă
somnia....

Finale Presto

... Copila, rătăcită, nu-și mai găsește urma; *Uilarea* e aiu-
rea și printre flori e dorul ce-o chiamă într'una... Se scoală și
pornește....

„Ce întinsă e câmpia“!

Și merge înainte în voia întâmplărei iar Timpul o răpește
și în sborul său, nebun, îi lasă viața în urmă... Copila îi aiu-
rită și spațiul o îmbie ...De sus se uită în *Lume* și groaza o
cuprinde iar Timpul fuge într'una trecând-o peste dealuri și văi
și răpi adânci, până ce ajunge aiurea, în pustiu fără nume și
acolo, în întuneric, de pe aripa Vremei se scobori bătrână.

CONSTANȚA MARINO-MOSCU.

LACRIMILE

*S'au pogorât pe gene
Alunecând șiroace,
Ca picurii — ce-alene
Se-abat pe flori
Din ploae...*

*Și'n timp ce ochii plâng
Surâsul tot nu moare!
Obrazul e un cârș
Și acolo plouă 'ntr'una
Cu soare...*

*Obrazii și surâsul
Înaltă curcubeu...
Acuma nu mai plouă,
Dar ochii tot sunt umezi,
Ca floarea — scăldată
În rouă...*

AL. BELCIVRESCU.

DOMNIȚA DE GHEAȚA

În țara veșnicului frig, la capătul pământului, acolo unde ziua ține șase luni și noaptea alte șase, era un împărat care avea o față atât de frumoasă că toate căpeteniile din țară și din împrejurimi râvneau la ea.

Domnița era de ghiață și nemuritoare ca toate rudele ei și poporul i-se închina ca unei sfinte, atât trăia de bună și curată.

Fața și trupul îi erau mai limpezi ca cel mai limpede cristal, ochii două mari diamante negre neînchipuit de strălucitoare și părul spumos ca un val, îl împletea cu șiruri de mărgăritare și de opaluri.

Purta o rochie brodată cu fulgi, un corset de sîdef, pantofi la fel, și pe umeri o mantie de ermină, nu pentru ca să-i fie cald, domnița neputînd trăi decît la frig, ci așa, numai de frumusețe ca semn că e vlăstar împărătesc, și ca să se armonizeze cu coroana de ghiață ce-i crescuse pe cap din naștere.

Ea se plimba într-o sanie trasă de treizeci de reni, și doi urși mari albi o însoțeau întordeauna. Pe unul îl chema Rony și pe celalt Bram.

La nașterea domniței o bătrână vrăjitoare cu țurțuri de ghiață drept dinți, spusese împăratului că domnița de se va căsători din dragoste va muri, și că s'o ferească de soare ca de cel mai aprig dușman căci prin el își va găsi sfârșitul. Și împăratul cu toți curtenii o păzeau ca pe ce-aveau mai scump deși nu'nțelegeau cum soarele rece și palid ce abia se întrezărea pe cerul alb i-ar fi putut pricinui vreun rău.

Domnița își petrecea vremea plimbându-se cu sania sau zburînd între aripile unor mari păsări cenușii sau albe, vînînd sau pescuind cînd marea 'și scutura din cînd în cînd mantaua de ghiață crîpînd'o și umflîndu-se în valuri albastre sau albicioase în care fulgerau peștii argintii, ori se afundau focile mustăcioase și lustruite; sau visa culcată pe-o blană de urs în palatul ei de ghiață unde țurțurii atîrnau și se ridicau în stalactite și stalagmite; în colonade uriașe, îndantelînd pereții și tavanul cu arabescuri fantastice, cu frize minunate și variate, unde lumina celor șase luni de zi, se oglindea în mii de muchii și ascușiri, sau se 'ntindea pe lespezi largi de ghiață încrustându-le cu fețe de amethyst și topaz.

Iar cînd începeau cele șase luni de noapte domnița desprindea din ochii ei cîte o rază pe care o 'nchidea într'un glob străveziu de ghiață, și mii de globuri de acestea, atîrnate prin sălile și colțurile palatului, iluminau cetatea gheței, încă mai plăcut ca lumina zilei, iar tot poporul venea din timp în timp, rînduri rînduri, să ceară raze binefăcătoarelor lor domnițe, și fiecare se întorcea cu cîte o lădiță de ghiață plină cu globuri luminoase, căci domnița era darnică și se mîndria la gîndul că e lumina ochilor poporului ei.

În palat, noaptea, viața se scurgea tot așa de liniștită și senină ca ziua, cu cântece și povești din împărăția urșilor, a focilor sau a balenelor, sau din țara păsărilor cu chip de om, din când în când le sosea oaspe vântul, își odihnea aripile pe o blană de urs și le vorbea de locurile ciudate și fantastice pe unde mai cutreerăse.

Astfel el istorisi domniței de țări unde ghiața se vedea numai arare ori, unde mai toată vremea cresc flori ciudate și colorate ca nestematele pe care le purta ea în șiraguri la gât, unde marea e veșnic liberă și duce pe dânsa întregi case plutitoare și unde păsările cântă ca nici într-o altă parte. În aceste țări îi spunea vântul, sunt ființe mai frumoase ca tot ce se poate închipui, cu păr mai negru ca al lutrei sau țesut din razele roșcate ale soarelui, cu ochii blânzi și fața rumenă, mai rumenă ca o auroră boreală, cu haine făcute cu țesuturi necunoscute în țara gheții, și care trăiesc în palate felurite unde pietrele scumpe, cristalurile, țesuturile și tot felul de minunății își iau ochii.

Țări unde privirea soarelui nu poate fi întâmpinată de o privire omenească, țări unde dragostea e mai bogată mai zguduitoare și mai dulce ca ori undă!

Domnița le asculta toate acestea și ruga vântul să-i spună numele fiecărui lucru și să o facă să înțeleagă cam ce fel de înfățișare are, și vântul căruia îi plăcea să-și amintească și să povestească, o învăța multe... iar după ce pleca el, domnița rămânea ore întregi visătoare trăind cu gândul în țările sale minunate...

Împăratul o tot zorea să aleagă vre-unul din toți peștorii care nu încetau să se perinde la palat, dar cum își aducea aminte de prorociile vrăjitoarei nu lăsa să se apropie de dânsa decât prinții care n'aveau nici unul din farmecile ce-ar fi putut să nască vre-o dragoste în inima ei.

Rând pe rând domnița văzu tot felul de domnitori bătrâni, sau tineri dar urâți, ce-aveau înfățișare care de care mai ciudată. Așa era împăratul urșilor care-avea tot trupul acoperit cu păr iar degetele sfârșite cu ghiare, și care-i dăruise pe Rony și pe Bram, împăratul păsărilor de apă care avea o piele lipită între fiece deget, și brațele prinse de trup cu evantaliuri de pene ce se închideau și se deschideau câte ori ridica mâinile sau le lăsa în jos, împăratul scâncilor, cu fața atât de încrețită încât trebuia să-și vâre o chee în nas ca să-și descucă fălcile ori de câte ori voia să vorbească.

Dar cel mai grozav era împăratul întunericului fiindcă nimeni nu-l putea vedea, ci numai auzi și simți, și avea pentru fiecare alt glas și altă formă mult mai înfricoșătoare ca celelalte.

Apoi pe lângă aceștia tot felul de prinți de ghiață neciopliți păcioasă și stâmbă, pe lângă care domnița părea și mai limpede și mai delicată. Toți însă stăpâneau întinse ținuturi și popoare și aveau bogății de tot felul.

Domnița se purta blând cu toți dar nu primi să ia pe nici unul; ea urmă să viseze, să se plimbe, să vâneze sau să taie în

ghiață felurite obiecte a căror forme aminteau unele lucruri de care îi vorbise vântul și la care curtenii se uitau cu nedumerire.

Dar dela o vreme domnița se plictisea; Rony și Bram mergeau cu capetele plecate și mormăind jalnic fiindcă nu-i mai dezmierdă decât arareori, iar Larza pasărea albă ce stătea mereu pe umărul domniței, pleca acum de multe ori în rătăcirii singura și tristă.

Într-o zi, pe când domnița privea din poartă castelului depărtările albe, albastrii sau suru la nesfârșit a întinderii de ghiață munții cu stânci pleșuve și ghețarii ascuțiți ca niște dinți ce mușeau din cerul plumb; iată că Larza pasărea albă se lasă din văzduh pe umărul ei și-i ciripi ceva la ureche. Domnița care-i înțelegea limbajul tresări, surâse, o desmierdă, și apoi porunci ca sania trasă de cei treizeci de reni să fie îndată la scară. Zis și făcut, după câteva clipe se sui în ea strigând pe Rony și pe Bram care se culcară la picioarele ei, apoi porniră cu înțeleală nebună.

Renii alergară multă vreme până ce domnița după îndemnul păsării Larza îi opri. Când coborî din sanie, pe jumătate îngropat în zăpadă la picioarele ei, îmbrăcat în blăni de lutru și încălțat cu cizme înalte roșii, zăcea un tânăr ce avea cel mai ciudat și frumos chip ce-l văzuse vreodată!

După cele ce-și amintea din spuselor vântului domnița înțelese că era un om din țările soarelui.

Ea porunci urșilor să-l ridice de jos și să-l culce lângă căsuța în sanie, ceea ce și făcură cu multă grijă și îndemănare, și apoi se puseră să alerge pe-alături.

Pe când lunea sania de se părea că pământul alunecă atât de iute iar sania stă pe loc, domnița nu-și mai lua ochii dela străinul care sub privirile luminoase ce cădeau pe el, se învioră, deschise pleoapele, se întinse, și văzând ciudata dar fără seamăn de frumoasă făptură ce i se apleca de-asupra, se ridică pe jumătate și o învorbă în limba lui:

— „Cine ești tu regină nepământeană și unde mă duci? De mă duci la moarte, merg bine cuvântând-o alături de tine, iar de nu mă duci la moarte, ori unde mă duci nu îndepărta dela mine privirile ochilor tăi pe lângă care nu numai toți ochii, dar toate luminile țării mele nu sunt nimic!”

Glasul lui era nespus de dulce, și o bucurie, domnița-i înțelese ușor vorbele căci străinul le grăise întruna din limbile ce le învățase dela vânt!

Și ea-i răspunse destul de limpede în aceeași limbă.

— „Înainte de a 'ntreba cine sunt străine cu fala întinerată, ai trebui să spui cine ești tu, de unde vii și ce cauți pe (în)uiturile mele? Află că sunt regina acestei țări. Eu însă nu am nevoie să te 'ntreb cine ești căci știu că ești începutul împlinirii ursirei, și departe de a te 'duce eu spre moarte, tu poate mi-o aduci pe a mea! Știu că vii din țara soarelui pe una din casele voastre plutoare?”

Și tânărul străin îi desluși din ce în ce mai uimit că în adevăr

venise din țara soarelui adus de o corabie mare ca să găsească pe cea mai frumoasă femeie din lume.

— „Căci, îi spuse el, într-o seară vântul șagahnic, ascunzându-se printre portocali și furând vâlurile fecioarelor care se jucau alergând prin parcurile castelului meu, îmi povesti că departe, la capătul pământului, în țara vespicii frig, se află o domniță mai albă și mai frumoasă ca toate domnițele din lume! Și, fermecat de spusele lui, am poruit domniță să te cauți și am cutreerat pământul timp îndelungat până am ajuns aci în țara banchizelor și a minunilor. Corabia mea a ancorat acolo unde mai e încă marea liberă, și eu, apăsător de frigul ucigător prin această blană vrăjită care nu-l lasă să treacă ori cât ar fi de mare, m'am coborât pe țărni, și m-am îndepărtat pașii la întâmplare în recunoaștere, și iată că m'ai găsit pe jumătate mort nu de frig, ci de oboseală.

Iar dacă nu în'a urmat nici, un om dintr'ai mei, e că nici unul n'are blăni vrăjite ca aceasta, și au rămas toți să m'asțiepte pe corabie n'crezătorii în reușita întreprinderii mele!”

Dar domnița nu-l mai asculta, ea-i privea fața întunecată și mișcătoare, părul mai negru ca blana de care vorbea, ochii de culoarea topazului, dinții tot atât de albi ca ai ei, îi asculta glasul învâltitor și se gândea că de-i e dat ca dragostea să-i aducă moartea, nimic pe lume n'ar mai putea să împiedice această dragoste.

Ei călătoriră multă vreme, și tinuturile albe se desfășurau imaculate, în jur fulgii cădeau grăbiți țesând deasupra lor o rețea fină de trandafirasi o filigrană firavă și variată.

Din când în când, o pasăre albă uia văzduhul coborând, și la cronicitul ei răspundea cronicitul păsării Earza ce-și lungea gâtul și privea o clipă înspre vata norilor din care părea că pasărea cade și ea ca o floare de zăpadă.

Dar domnița și străinul nu se priveau decât pe ei. Tânărul îi spunea că'l chiamă Nap, îi vorbea de lacurile moarte, de pădurile răzvrătite, de florile ce par fluturi și de fluturii ce par flori, de serile calde căpușite de mirezine din țara lui, de palatele de marmură pe treptele cărora se calără păunii de smarald, de parcurile cu pașiști înflorite ce par și ele niște imense cozi de păun, de temple, de lupte, de munți cu frunțile de aramă, și mai ales de dragostea lui, și de fericirea ce va resimți când o va duce în țara soarelui ca pe soția lui, și-i va putea arăta toate aceste frumuseți.

Și domnița nu răspundea; ochii ei priveau vorbele pe buzele ce le rosteau parcă le-ar fi cunoscut un înțeles mai adânc, mai depărtat ca acel ce-l aduceau urechilor!

Și iată că sania se opri înaintea palatului de ghiață, și care nu fu mirarea curtenilor, care nu fu supărarea împăratului când văzură în ce tovărășie se întorcea domnița lor!

Nu mai prințul străin nu se mira de tot ce-l înconjură căci pentru el lucrul cel mai uimitor era domnița dela care nu-și mai putea lua ochii.

Bietul împărat însă în supărarea de a vedea cu ce tânăr frumos se întoarce prințesa așa de rău ursită, își apăsă atât de tare coroana de ghiață pe cap încât îi intră până pe nas unde se opri și de unde cu multă greutate o suiră la loc curtenii.

Dar domnița luându-l de mână știu cu cuvinte atât de hotărâtoare și de dibace să-i vorbească de fericirea ei, de minciunile vrăjitoarelor, de măsurile ce s'ar putea lua pentru a înlătura împlinirea ursirei, făgăduind că va rămâne pe veci cu soțul ei în împărăția gheței unde soarele nu arde niciodată puternic și unde n'avea ce rău să i se întâmple, amenințând apoi că de nu i se împlinește vrea să se va orbi mai bine decât să mai desprindă noaptea vre-o rază luminoasă din ochii ei, lăsând astfel împărăția în întuneric; încât bietul împărat neavând ce se face și convins pe jumătate, mai mult de nevoie decât de voc, primi de gînire pe prințul străin care primi domnița, îi descrie toate bogățiile ținuturilor peste care era domn, însă cu condiția că atât unul cât și celălalt nu va pleca niciodată din țara gheței.

Și prințul Nap nebun de îndrăgostit primi, socotind în gândul lui că multe se pot schimba în lume și mai ales hotărârile împărătești.

Și nunta se făcu mai strălucită și mai bogată ca orice nuntă ce se făcea în țara gheții. Banchizele se prefăcură în terase și balcoane, palate îndantelate cîșiră din pământ spre folosul mirilor și al oaspeților, cete întregi de arși albi jucară dansul ghețarilor sau se luară la trîntă, cîrduri de reni se luptară cu coarnele, focile jonglară cu pești luminoși, cîrduri de păsări albe se învîrtiră în rotocoale de-asupra nuntașilor și zăna stelei polare coborînd în carul mare și purtînd coroana boreală pe cap, fu nună mare în lumina unei splendide aurore boreale.

Toată lumea se bucura pe întinderea împărăției de ghiață cât și în vecinătate căci mulți nu și mai aminteau de prorocirea vrăjitoarei, mulți nu credeau în ea, și fiecare era vesel că domnița își alesese în sfîrșit un soț demn de dansa prin tinerețe și frumusețe. Și apoi voia domniței era lege și dacă ei îl plăcuse să ia de bărbat un muritor nimeni n'avea dreptul să se împotrivească ci toții trebuiau să se bucure de bucuria ei care era foarte mare.

Prințul deprinse iute limba țării și se făcu iubit de popor și de curteni spuindu-le multe lucruri folositoare și frumoase și învățându-i unele meșteșuguri din țara lui.

Împăratul, văzînd că nu se întâmplă nimic rău domniței, îi mai veni înima la loc și începu și el să creadă că spusele vrăjitoarei erau minciuni, așa că toată lumea era mulțumită în împărăție afară de prințul Nap.

Prințul Nap se bucurase nespun devenind soțul frumoasei domnițe, dar el era muritor și ea era nemuritoare, dragostea lui nu se potrivea cu dragostea lunei din țara de ghiață unde nici nu se știa ce este o sărutare, și felul ideal și senin în care trăiește domnița nu-i ajungea.

El îi vorbi de iubirea așa cum o înțelegea el, așa cum se iubea în țărilor de unde venise, dar domnița nu-l putea pricepe, și când el încercă pentru întâia dată s'o sărute, ea se feri cu spaimă și pe obrazul de care se atinseseră buzele prințului rămase o mică, mică urmă.

Ea nu îndrăzni să spue iubitelui ei că sărutările lui ar fi totuși ghiață din care era zămislită, slujind-o, și'l rugă numai să n'o mai sărute fiindcă aceasta nu se obișnuia în țara ei, dar în amintire îi rămase fiorul neînchipuit de dulce ce-o străbătuse până în inima ei de ghiață când buzele lui o atinseseră. Prințul însă când văzu că rugămintele lui sunt zadarnice, se îndepărtă de ea foarte mâhnit și nu-i mai vorbi câteva ceasuri.

Altădată după o nouă încercare cum domnița îl respinse iarăși, porni la vânat și nu se întoarse mult timp, la palat, încăt crezură cu toții că i se întâmplase ceva și plecară în căutarea lui.

Domnița nu plângea, căci nimeni nu plânge în țara gheții; dar inima ei de gheață se strângea tot mai tare.

Închizându-se în iatacul ei se întindea pe o blană de urs și stătea ore întregi pe gânduri.

Și prințul se făcea tot mai posomorit și fugea din ce în ce mai mult de ea încât domnița începu să se teamă că el n'o mai iubește.

Într-una din zile prințul Nap întorcându-se dela una din numeroasele lui vânători în care ucidea cu o cruzime de care nu se știuse în stare, foc, reni și urși; se așeză lângă domniță și luând-o de mână, fără s'o privească, îi spuse că deoarece ea nu-l iubește și nu înțelege să-i fie soție așa cum orice femeie trebuie să fie bărbatului ei, el nu mai are ce căuta în țara frigului unde numai dragostea ei l-ar fi oprit și că s'a hotărât să plece, să se întoarcă în țara lui unde însă dacă dânsa totuși îl iubește cât de puțin n'avea decât să-l întovărășească!

Domnița văzând că n'are încotro se hotărî atunci să-i istorisească proroceia vrăjitoarei căutând să-l facă să înțeleagă cum dragostea așa cum o voia el precum și apropierea numai de țărilor calde pentru dânsa ar însemna moarte.

Dar prințul Nap n'o putea crede, nici pricepe; el îi răspunse că ursirea vrăjitoarei era numai o sperietoare de copii, că ea fiind nemuritoare n'avea ce să i se întâmple, că dragostea lui nu-i putea face nici un rău, că'n țara soarelui va fi cu mult mai fericită ca'n lumea ei de ghiață; îi vorbi iarăși de frumusețile neînchipuite de acolo, de plajurile zălățuite, de culmile luminoase de mormur de izvoare, de cânt de privighetori, de curți împărațești unde avea să fie cea mai frumoasă și unde cavalerii aveau să rupă lănci în cinstea ei, de dragostea lui, de fericirea fără seamăn ce o va cunoaște când va ști să iubească așa cum o iubea el, de voluptățile și plăcerile ce-i așteptau și mai ales de fericirea și liniștea care va sălășlui într'ânsul când vor fi amândoi în singurul cadru demn de ei.

Și domnița mai bucuroasă să primească orice decât să-l

piardă, lăsându-l să plece singur, îi făgădui că-l va întovârși ori unde va vrea el să meargă.

Auzindu-i vorbele prințul se bucură foarte și începu să întocmească planuri de fugă căiei știu că nici odată de bună voie atât împăratul cât și poporul nu vor lăsa să plece din mijlocul loc pe aceea care le era lumina ochilor.

Și într-o bună zi sania trase la scară ca pentru vânătoare și domnița, prințul Nap, Rony și Bram călăuziți de pasărea Larza porniră într-o goană nebună.

Ei făcuseră mult drum până zariră marea liberă în depărtare, prințul se temea ca nu cumva corabia ce-l adusese să fi plecat împreună cu tot echipajul sătul de atâtea așteptare.

Dar nu iată colo, legănată de valurile albastre se vedea corabia cu trei catarguri, purtând o jucărie pe lângă ghețarii înfricoșaji ce treceau plutind în larg.

Pe puntea corăbiei la comandă căpitanul era gata să dea ordin să se ridice ancora, când zariră sania ce lunea mai bine ca gândul.

Ce bucurie pe capitan și marinari, cât și pe cavalerii și boierii ce făceau parte din curtea prințului și care nu îndăjeau să-l mai vadă vreodată printre ei.

Ce chefuri, ce cântece, ce veselie, ce dansuri în clostea domniței care le surădea frumos, bucuroasă de admirația ce li se zugrăvia pe față când o priveau ca pe o scumpă păpușă de sticlă!

Ancora fu ridicată și corabia „Dorul” porni în larg spre țara soarelui, cu pânze înaripate, lăsând în urmă țărnul veșniciei ierni.

La început totul merse bine cu toate că vântul întorcându-se dintr-o călătorie și aflând de plecarea domniței se puse ca tot dinadinsul să împiedice corabia să înainteze, repezindu-se de ne-numărate ori furios asupra-i spre a o răsturna. Domnița trimise pe pasărea Larza să-l roage să o lase în voia soarelui dela care nu dorea să se abată.

Și vântul resemnat își strânse aripile și împinse ușor corabia spre țința ce și-o alesese.

Domnița și cu prințul Nap stăteau ceasuri întregi pe puntea corăbiei unul lângă altul vorbind de dragostea lor. Nap făcea planuri de viitor, își închipuia sosirea lor la curte, planurile ce aveau să facă împreună prin grădinile umbroase sau pe străzile zgometoase, în calea aurita, priviți și fericiți de toată lumea iar domnița asculta, suridea, se gândea că n-aven să trăiască niciodată toate acestea, și privea lung ghețarii ce treceau tot mai rari prin apropiere.

Rony și Bram întinși la picioarele lor dormeau, iar pasărea Larza zbura din când în când de-asupra corăbiei afundându-se ca o săgeată în apă pentru a prinde vreun pește.

Într-o zi, se apropie de corabie o balenă mare sură pe care stătea călare vrăjitoarea mării care strigă de trei ori — „Domniță domniță întoarce-te înapoi că în curând îți vei găsi picirea!”

Dar prințul Nap se înfurie și porunci marinarilor să prindă balena și să pue 'n lanțuri pe babă, care însă se făcu pe loc nevăzută; iar domnița se mulțumi să ofteze surâzând trist.

Altădată o pasăre ciudată neagră croncăni trecând deasupra corăbiei.

— „Domniță, domniță, însoare-te din drum, că 'n curând îți vei găsi pieirea!” Dar prințul Nap porunci să se doboare pasărea care se făcu însă pe loc nevăzută, și domnița și de data aceasta se mărgini să ofteze și să suradă.

Prințul Nap bucuos văzând că ea 'și lăsase lumca ei pentru a lui de bună voce, la început nu încercă să se apropie prea mult de ea pentru a nu o înfricoșa, dar într-o seară pe când stelele se adunaseră pe cer mai numeroase ca oei când nerezind totuși să lăturece ochii domniței, el îi cerși atât de mult dorita sărutare! Domnița însă îl respinse și de data aceasta făgăduind totuși că'n clipa când vor vedea primul copac verde își va lăsa buzele sub ale lui. Și prințul se mângâie cu această făgăduință.

Pe măsură însă ce se răreau ghețarii pe mare și se încălzea vremea, domnița se făcea tot mai subțire, mai mică, mai străvezie; atât de mult, încât când lăsară în urmă ultimul ghețar, părea mai mult o arătare decât o ființă însofletită! Prințul Nap însă nu vedea nici o schimbare atât era de îndrăgostit și de adâncit în visurile și planurile sale, dar boerii, cavalerii și marinarii chiar, începuseră să 'și dea cu coatele, minunându-se cum se putuse face domnul lor așa o călătorie pentru intruchiparea ciudată ce semăna mai mult a stafie, pe care o luase cu el!

Abia de mai amintea minunata păpușe de sticlă ce le furase mințile la imbarcare.

Nu mai ochii ei mari și luminoși cum nu mai erau ochi pă-mânteni, răsplăseseră acciași, și'n nopțile întunecoase raza lor de multe ori călăuzi vasul ferindu-l de stânci; încât marinarii care căpătaseră un fel de frică de blânsă, o numeau între ei strigoaica.

Dar prințul Nap nu vedea, năuzea nimic, el trăia o poveste minunată de iubire, de care se îmbăta din ce în ce mai mult! El urma s'o vadă pe domnița cum o văzuse 'n clipa lăntăi, și nici prin minte nu-i trecea că ea se pierdea, se topea zilnic cu cât soarele se făcea mai aprins, cu cât se apropiat de felul mult dorit, căci dânsa nu se plângea niciodată, ferindu-se numai pe cât putea de bătaia soarelui.

Nu mai Rony și Bram rătăceau mormăind pe puncte nemai voind să primească nici un fel de hrană și căutând să muște pe cei ce treceau în apropiere, iar pasărea Larza nu mai prindea pești și nu se mișca de lângă domnița croncănind jalnic, cu aripile lăsate 'n jos.

Prințul Nap totuși nu vedea nimic, el întrebă de-abia în treacăt ce-avea pasărea, iar când veni vestea până la el, că urșii făcându-se din ce în ce mai răi fuseseră omorâți de marinari, răsuflă ușurat că scăpase de cei doi nedespărțiți tovarăși a iubitei lui,

pe care ar fi vrut s'o facă să rupă ori ce legătură cu viața și lumea ei de înainte.

Domnița îmbrăca acum scurte văluri albe, irizate sau fumurii, ce cădeau în bogate falduri pe umeri și 'n jurul ei înfășurând-o de abia se mai vedea dintre ele, iar capul și-l ascundea aproape tot într-o bogată rețea de mîrgăritare, încât nu se mai vedea decât fața pe care abia se mai cunoștea trăsăturile, ca un desen neisprăvit sau șters de vreme, și luceferii îngemănați ai ochilor.

Și într-o zi, o zi frumoasă și caldă mai caldă ca toate cele de până atunci, în care părea că e numai soare în cer și pe apă matelotul de veghe strigă — „Pământ!”

În adevăr la depărtare se vedea un țărin, ce purta pe el o coamă verde, verde cum parcă nici un ochi pe punte nu văzuse mai verde înainte.

— „O pădure!”, strigă prințul nebun de bucurie, și se 'n-toarse către domnița întinzându-i brațele:

— „Iubito, îi șopti el, nu este așa că acum vei fi a mea. acum a venit clipa fericirii noastre întregite, acum a venit clipa voluptății. a beției, a dragostei adevărate în cadrul unde toată frunza, toată suflarea iubește, și vorbește de dragoste!”

— „Iubite!” îi răspunse domnița într'un suspin lăsându-i-se 'n brațe și apăsându-și buzele pe ale lui într-o cea de'nțăi, și cea din urmă sărutare; simțind că viața i se scurge cu trup cu tot însă într-o așa de dureroasă voluptate, încât i se păru că nu moare ci de-abia atunci începe să trăiască!

— „Iubito!” repetă prințul, căutându-i fața cu buze încă n-destulare de sărutări...

Dar mâinile lui nu mai străngeau decât un mototol de văluri, pe buze îi rămase doar o ușoară umezeală, și când deschise brațele cu'n strigăt de groază și de umîre, mototolul de văluri căzu într-o baltă de apă... Din frumoasa domnița nu mai rămăsese decât două mari diamante negre care căzură jos cu'n zgomot de sticlă!

Pasărea Larza zburase în larg.

Prințul Nap când ridică diamantele de jos avu un moment de nebulie, vru să se arunce în mare, cu greu putură să-l împiedice matelotii. El le purtă mereu la dănsul; mai târziu, când se însură pentru a doua oară, sătul de aventuri romantice, cu o fată frumoasă oarecare din țara lui, i le dăruî să-și facă din ele cercei.

Se zice că erau atît de frumoase că veneau lume de pe lume din patru părți a țării să le vadă!

Se zice iarăși însă, că'n ziua nunții, cum se'ntorcea tînăra pereche dela biserică, în caleșcă aurită, o pasăre mare albă se lăsă deodată pe mîreasă și-i rupse cu pliscul urechile. Când se ridică pasărea și se făcu nevăzută, cerceii nu mai erau.

Domnitorul dădu sfoară 'n țară cu cine va prinde sau va ucide pasărea și-i va aduce înapoi va primi șase saci cu aur, dar pasărea rămase nevăzută și domnița cu urechile rupte.

Alice Soare.

DUREREA MEA E ȚARA CENUȘIE...

Durerea mea e țara cenușie,
În care nici un cântec n'a sunat;
Se'ntinde câmpu-i încă nearat
Și nici un plâns pe fața ei nu 'nvie.

E-o țară sarbădă; ea nici nu știe
Cum este cerul, căci întunecat
Privește visul ei împrăștiat
Pe orizonturi făr'de armonie...

N'o bate valul, țărnu n'o îmbie,
Nu-i duce iarna nopți de vijelie
Către-un cămin ce nu s'a înălțat;

Ea poartă un blestem nedezelegat —
Și inima-i de doruri mari pustie
Este-un pământ ce nu-i însemințat.

ALEXANDRINA SCURTU.

BIRUINȚĂ

Priviri dorite, calde și senine,
Din arcu sprâncenii scăpate săgeți,
Prelung vestesc — ca zorile — în mine
Victoria cerutei dimineți.

Pătrund în mine-adânc și scânteiază
Prin grelele-mi văzduhuri și în ele
Simt astăzi toate gândurile mele
Cum se-auresc ca praful într'o rază...

Pe cerul meu nădejdea 'n strălucire
Asvârle curcubeie, pe sub care,
Ca pe sub arcu de triumf, prin soare,
Port biruința vieții prin iubire.

Havuzurile Vieții, aurii,
Înălță svelte imnuri elegante,
Împrăștie sonore bucurii
Și-asvârle 'n soare-aprinse diamante...

VLADIMIR STREINU

TEATRUL NAȚIONAL

MOARTEA LUI DANTE, un act de N. Iorga

Actul d-lui Iorga s'a reprezentat în aceeași seară cu *Glauco de Ercole Luigi Morselli* — și Glauco ne-a încântat și cutremurat.

Dar trebuie să dăm înțelitate d-lui N. Iorga — dintr'o înjustiție artistică, pe care credem că Dumnezeu din cer, dacă are sentimente naționale, mi-o va erta, ne-o va erta cu atât mai mult cu cât alții, pentru aceleași nedreptăți i-au cerut recompense.

„Moartea lui Dante” trebuia să fie un act de comemorare a marelui florentin.

Într'un act de comemorare intră neapărat un element de omagiu și — dacă se poate — ceva apoteoză. Prin faptul că eroul era Dante, un poet care și-a creat de multe veacuri, singur, o apoteoză extraordinară, în care intra și paradisul și infernul, sarcina d-lui N. Iorga, sau a oricărui alt poet dramatic, ar fi fost pe deplin împlinită dacă ar fi putut *menține* ceiace era Dante în sentimentele noastre.

Dacă se scrie asupra lui Dante o poezie dramatică purificată de orice element omagial — sarcina devine cu atât mai ușoară, întrucât din frământata viață a surghiunitului poet, se poate desface oricând un fragment care să cuprindă în el, esențial, o parte din infernul dantesc. Florentinul, care era poet, a ușurat prin viața lui, sarcina tuturor acelor care, după el, ar mai fi voșt să mai fie poeți mari...

Dante apare la ridicarea cortinei — care nu mai e a lui Kessu — în fața gazdei unde a găzduit, din orașul de surghiur. Se lasă seara. El meditează asupra alternării zilei cu noaptea și deci (deși e foarte banal) a gloriei și a decadentei omenestii — apoi se roagă pentru cei săraci. Un bălat și o fată — copiii poetului — năvălesc asupra bătrânului, care, în picloare, le evocă...

pe Beatrice, care nu e mama lor. Beatrice a fost desigur frumoasă și bine crescută. În plesa d-lui Iorga e evocată atât de nepotrivit înecăt jignește ca o amantă. Dar un străin bate la poartă. El cere să vorbească surghiunitului. Dante refuză apoi, când solul intră și cere poetului a cărui glorie a umplut Florența, un ajutor pentru recucerirea orașului, Dante refuză din nou, dar *refuză pentru că n'ar putea pedepsi cum se cuvine pe dușmani*, care sunt tot florenținii!... Niște pescari vin cântând și aducând cu ei un bust pescuit în mare, al lui Caius Julius Caesar, generalul care a stăpânit odată toată Italia. Și asupra viziunii unei Italii întregite „curățite de barbari” (?) — act politic care poate încanta pe italieni, întrucât această întregire nu este prezentată ca o parte din universalul uman — Dante, care nițelș mai înainte avusese o inimă mai mică decât cei ce-l surghiuniseră, închide ochii.

Se spune că d. N. Iorga e o personalitate inegală.

În poezia dramatică este inferior. „Moartea lui Dante” este un act degradator, pentru Dante și pentru d. Iorga. Ar fi fost foarte greu, prea greu pentru un poet să creeze o imagine nouă a lui Dante — prin dreptul divin al poeziei. Ar fi fost poate banal, dar satisfăcător, să prezinți pe Dante așa cum ni-l arată povestea vieții lui, un pasionat în politică și poezie, un nenorocos în luptele politice din Florența și apoi un prez. fericit discipol al lui Virgiliu: un suflet biruit care se răzbună asupra vieții, creînd-o din nou.

Dar să faci pe Dante mai mic decât știm că sufletește nu poate fi — acest miracol jignitor l'a realizat d. Iorga.

„Moartea lui Dante” e scris fără cel mai nelușmănat meșteșug de teatru. În tot timpul se cântă între culise, iar inexistența sufletească a celorlalți personaje, bine drapate și costumate, inexistența chiar a copiilor lui Dante — dau întregului act o înălțare de prolog de operă, pe alocuri de operă comică.

Asupra activității dramatice a d-lui N. Iorga scriitorii români și cronicarii dramatice păstrează o tăcere decentă sau aruncă deodată niște flori de retorică vestejite, care dau publicului nostru, lipsit de nuanțe, impresia de lauri.

E rușinos.

Să nu mai fi rămas oare zece oameni de gust în țara asta?

Și trebuie oare să aplaudăm — înfricoșăți și nu emoționați — ori decăteori i-ar veni unei gorile gustul de a lua atitudinea Vermeri de Milo?

F. ADERCA.

CRONICA ARTISTICA

EUGENIA FILOTTI-ATANASIU, ORHIDAN
ȘI KIMON LOGHI

Deși introducerea florilor în pictură nu e de origine așa de recentă, totuși în afară de câteva excepțiuni, marile epoci de strălucire a artelor plastice anterioare renașterii flamande, n'au cunoscut florile decât ca motive decorative pentru ornamentația arhitecturală. Dealtfel până atunci nici peisajul nu era socotit ca vrednic de a constitui prin el însuși un subiect de tablou și aceasta întrucât compoziția de mare stil, religioasă ori laică, era preocuparea tuturor școlilor de artă. „Omul” părea singurul subiect merit unei studieri mai întinse iar pictorii nu-și vedeau altfel decât prin el exprimate gândurile lor plastice.

Cu vremea însă, alături de peisajul care a ajuns să copleșească printr-o enormă majoritate numărul de lucrări, florile și-au căpătat și ele un loc însemnat în pictură. Ele par a oferi pictorilor un îndoit avantaj prin ușurința de a le avea fixate ca model pe care joacă luminilor de afară nu-l alterează prea mult întrucât se lucrează în atelier și mai ales prin puțină sfortare ce o cer în desenul lor.

Producția aceasta de flori, în majoritatea cazurilor, nu se ridică însă de-asupra mediocrității. Și e firesc. Simplitatea subiectului se războună. Ea cere un aport personal de-atâtă intensitate încât, în afară de bunăvoința întâmplării, trebuiesc să vie situațiuni speciale — ca aceea a lui Luchian — pentru ca sufletul artistului să fie obligat a-și exprima simțirea prin atât de puțin lucru ca formă și să caute a pune acolo un fond adânc și puternic, care să dea trăinicie lucrărilor.

Firește, Luchian ar fi fost oricum un mare pictor; faptul că a ajuns excepționalul interpret al florilor, pe care-l știm (și a unul din cei mai mari ai lumii, fără îndoială) se datorește desigur și tristei boale, care l'a ținut pe scaun și l-a răpit pentru totdeauna

putința de a mai vedea și de a mai simți natura largă din afara zidurilor casei și dincolo de oraș. Astfel cele câteva flori erau pentru Luchian singura reprezentare a marelui fir, a vieții marii firi, și pe aceste flori el le simțea cu întreagă sete a unui suflet uriaș menit să cuprindă natura toată. În aceste condițiuni floriile deveneau singura veste pe care i-o trimitea natura, ele ajungeau sinteza și simbolul ei. Luchian trăia viața florilor.

D-na *Orhida* e însă perfect sănătoasă, se plimbă, vede toată natura și totuși face flori. Și cum întâmplarea binevoitoare n'a ajutat-o, expezanța dela Atheneu n'a putut realiza nimic în această materie.

Mai fericită, d-na *Eugenia Filotti-Atanasie* are vre-o câteva flori de măr care-și merită menționarea prin oarecare vigurozitate blajină a penelului și o evidentă armonie de culoare și desen care oricum — poate da o vagă dovadă de ritm sufletesc.

În afară de flori — firește — expozanțele mai aduc peisagii și chiar capete, celace pentru d-na *Orhida* ar fi o laudă mai puțin. În schimb d-na *Filotti* are câteva peisagii de bălă, în care luciul de oglindă al apei se bucură de o realizare de cea mai frumoasă calitate. Cred că nu greșesc afirmând că rareori am văzut așa ceva realizat atât de complet.

Expoziția *Kimon Loghi* e o izbândă a genului, așa de îndepărtat de noi, pe care pictorul și l'a adequat și îl menține. Orice s'ar spune, *Kimon Loghi* deși n'a dat naștere unei școli, cum se părea, deși a rămas așa de deosebit de toată pictura noastră și-a păstrat întreaga autoritate și întregul farmec al decorativității sale.

În opera acestui pictor un așa de puternic instinct al decorativului încât el se evidențiază până și în simplele sale schițe de peisaj.

Linia lui *Kimon Loghi* cântă și culoarea nu strică efectul cald al liniei.

În totul o fantezie sănătoasă de basm, blajină și impresionantă prin puterea ei de evocație, pentru care *Kimon Loghi* își va merita totdeauna renumele pe care l'a câpătat.

VICTOR ION POPA.

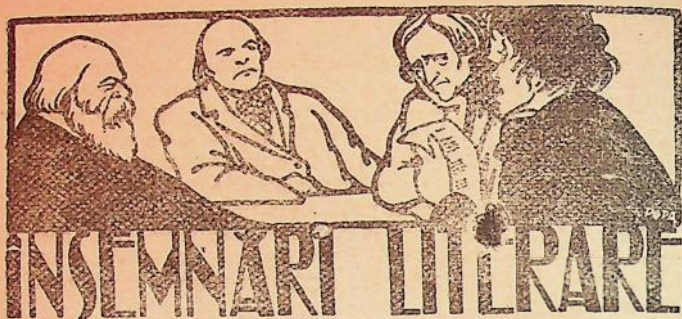
A APĂRUT DE

HORTENSIA P.-BENGESCU

FEMEIA ÎN FAȚA OGLINZII

ED. ALCALAY & CALAFATEANU

PREȚUL 18 LEI

Un răspuns revistei *Muzica*. — *Sburătorul* din 5 Noembrie 1921 publica o cronică muzicală intitulată *Simfonia IX-a la București*. În măsura puterilor mele, căutam, sprijinindu-mă bine înțeles și pe imensa literatură scrisă asupra acestei simfonii, să desprind, să rezum în puține cuvinte, valoarea ei artistică, însemnătatea ei socială și muzicală, astfel cum ne răsare în lumina zilelor de azi.

D-l M. Costin în numărul din urmă al publicației sale *Muzica*, mă atacă violent și pe lângă darul de a scrii îmi contestă și dreptul de a gloșifica o operă asupra căreia, afirmă d-sa; „nu se mai poate spune nimic fără a repeta pe alții, ori a cădea în banal”.

Părerile fiind libere, n'aș avea cuvânt să-i răspund, dacă d-sa cu vădită rea credință, n'ar încerca la sfârșitul articolului său, să insinueze că m'am folosit de lucrările unor muzicografi străini, mai cu seamă de Combarieu, fără a-l cita. Voi răspunde punct cu punct la toate acuzațiile D-sale.

D-l Costin știe prea bine că fondul articolului meu e scris încă din 1914 când d. G. Enescu a condus pentru întâia oară simf. IX-a la București. Originalul îl am și-l pot supune examenului oricui. El a fost trimis spre publicare ziarului *Vil-torul* la 14 Dec. 1914, cu prilejul primei audiții la noi a operei citate. Însă, la acea dată, nu mă puteam folosi de *Combarieu*, de căre ce *Istoria Muzicii* vol. 2, nu apăruse încă și nu puteam avea deci cunoștință de ea.

În 1916 apare revista *Muzica* sub

direcția mai multor persoane dintre cari și d. Costin. Dela al doilea număr am fost colaboratorul ei aproape statornic. Într'un număr din Februarie 1916 îmi publicam acolo poezia „*De dincolo de zare*”, asupra căreia am avut multe discuțiuni cu acuzatorul meu de azi. Căutam într'însa să transpun în termeni poetici faimoasa teorie a lui Schopenhauer care ne înfățișează muzica drept singura artă capabilă să exprime *Ideea*, esența însăși a lucrurilor. D-l Costin știe prea bine că această admirabilă aplicare, pe care am găsit-o în *Beethoven* de *Ricard Wagner*, 1870 și în „*Lumea ca voință și reprezentare*”, de *Schopenhauer*, forma obiectul preocupărilor noastre.

Îmi aduc chiar bine aminte că d-sa era de părere să schimb anume pasagiile din poezia mea.

Astăzi D-sa mă acuză că m'am inspirat din *Combarieu*, pe care, nu l'am cunoscut de cât mai târziu. Vorbind acum despre „*Simfonia IX-a*” în *Sburătorul* și aplicându-i *Idelle* acestor filozofice, era deci firesc să citez pe *Schopenhauer* și pe *Wagner* și nu pe *Combarieu* care ca și modestul semnat al acestor rânduri, nu făcea în studiul lui asupra lui *Beethoven* altceva de cât să se refere la același autori ca și mine.

În condițiile aceste, vorbind exact despre aceleași lucruri, ușor s'ar fi putut întâmpla ca lucrările scrise de mine să aibă asemănare cu cele ale muzicografului francez. Și D-l Costin, din tot articolul meu, se tredește să scoată sece linii (numărate) și să le poată face 'n față

cu autorul, pe care crede D-sa că l'am întrebuințat. Dar, vedeți ne-norocul! Cuvintele nu se potrivesc nici de cum! Avem numai o expresie latină la comun, care îl sperie pe directorul „Muzicei”: *Universalia ante rem*. Îngăduiască-mi cultura d-lui Costin să-i spun că e o expresie tot așa de comună în manualele elementare de filozofie ca și *Cogito ergo sum*, că e întrebuințată, încă de la cele dintâi traduceri latinești ale operelor lui Platon și că nu e nevoie când o scriu să citez nici pe Combarieu, nici pe Wagner, nici chiar pe Schopenhauer, cu toate că pe acesta din urmă, din prea mare scrupul, îl numesc, fiindcă mă refeream la o lucrare a lui. Neavând locul aci să pun sub ochii cetitorilor textele înscrinate și rog să controleze afirmațiile mele în numărul cu pricina al „Muzicei”.

Dacă vorbeli înși-le nu se potrivesc, fondul e încă și mai discred. Combarieu, care citează după Wagner, ca și mine, nu numai că nu aplică faimoasa teorie *Simfoniei a IX-a*, dar o combate în concluzia lui la pag. 694, începând contra-argumentarea; cu vorbele: „*Cette admirable théorie est une chimère; si elle était exacte... etc.*”

Eu nu numai că o aplic în speța lucrării pe care o studiez, dar încerc să spun un lucru nou când scriu:

„Cele trei părți, dela început cu stările lor sufletești deosebite, sunt ca un rezumat simbolic al soartei noastre pământești. O concepție cosmică se vădește în toate. Rând pe rând trec în fața noastră ideile fundamentale ale lumii pe cari numai muzica le poate exprima, esența lucrurilor, de cari vorbea în marea lui teorie Schopenhauer (*universalia ante rem*). Din înfăptuirea acelea nefermuri de adânci, compozitorul a voit în partea din urmă a lucrării sale, să coboare parcă mai aproape de pământ și să tragă o concluzie mai mărginită dar mai umană. Recitativul înăltură pe rând ideile cari cu vagul lor înalt și desnădăjduit nu mai multumesc sufletul omenesc.”

Mai departe D-l Costin mă găsește vinovat că nu l citez pe Combarieu, când spun că Beethoven

urma „tendințele revoluției franceze. ale lui I. I. Rousseau de la care se inspirase și Schiller”. Dar acesta e un lucru banal și arbi-cunoscut și ar fi trebuit atunci să citez nu numai pe Combarieu, dar mai pe toți biografil și criticii lui Beethoven, pe Wegeler și Ries, pe Schindler, pe Wagner, pe Chantavoine pe Lens și mai cu seamă pe Romain Rolland, care vorbește pe larg în lucrarea lui (pe care desigur că o cunoaște D. Costin de oarece altădată mă ruga să o traduc) despre revoluționarismul lui Beethoven, despre admirația compozitorului republican pentru ideile umane ale Revoluției franceze, inspirate de I. I. Rousseau.

D-l Costin se grăbește să citeze un pasagiu din Combarieu, care spune cu totul în alte cuvinte de cât mine, un lucru asemănător. D-sa uită însă înadins că eu aduc un lucru nou când afirm că *Simf. IX-a* e „*intâia și conștienta realizare artistică într-o lucrare monumentală și simbolică a tendințelor Revoluției...*” lucru pe care Combarieu nu-l spune. Că „voia bună” pe care o cânta Beethoven, are un înțeles larg social și că poate fi înțeleasă și ca o manifestare de libertate, e iarăși o părere care nu aparține numai lui Combarieu, ori Wilder, pe cari D-l Costin ar voi să-i citez. R. Rolland spune, dacă nu mă înșel, că Regele Prusiei ar fi crezut la un moment dat că Beethoven i-a dedicat cu ironie acest imn al libertății, care este *Simf. IX-a*. Am întâlnit informația în atâția autori, până și în programele concertelor. De ce să-l o atribui numai criticului cunoscut de D-l Costin?

D-sa mai face și câte v-a falsuri calificate. Așa Combarieu vorbește despre *Missa solemnis* a lui Beethoven și spune că „un astfel de poem s'ar putea închipui executat într-o nouă sixină pe care un al doilea Michel Angelo ar fi făcut-o.” Eu, pentru a sugera groaza ce se desprinde din ultima pagină a părții întâi din *Simf. IX-a* evoc „*sfârșita aceea a lui M. Angelo care și acoperă fața...*” și indic până și instrumentele ce mi-au dat această senzație. D-l Costin, lasă a înțelege în mod fals, că vorbese de ace

lași lucrări ca și scriitorul D-sale și alăturează două propoziții care n'au de comun de cât numele sculptorului italian.

Același lucru și cu citarea lui Weingartner. Compararea amintește de convorbirea dirigentului austriac cu o bătrână care i-a descris atitudinea lui Beethoven în timpul primei execuții a Simf. a IX-a. El nu spune însă nicăieri *absolut nimic* despre incidentul cu *efectul timbalelor din Scherzo, singurul* pe care îl citez eu. Și aci, un nume propriu e citat cu rea credință de D-l Costin ca să dea iluzia unei asemănări.

Sunt acuzat că n'am citat un „*Führer*” oare care e (neindicat), când vorbesc de „*motivate... ca loviturile sorții n'înduplecate.*” Dar pentru D-zeu „*loviturile sorții*” și „*tragedia destinului*”, în criticele asupra lui Beethoven, sunt niște locuri comune, niște *clisee* pe cari le întâlnim cel puțin la 1000 de scriitori.

Până chiar și D-nii M. Botez și Brăiloiu le întrebuițează. (Vezi Vitorul din 3 și Dimineața din 1 Ian. 1922).

Tot așa de serioasă e și învinuirea că scriu: „*Abia la măsura*

16-a se implantă hotărâtor motivul puternic”. Cum aș fi putut face o analiză tematică fără să nu indic exact locul în partiitura pe care e ușor de văzut, am urmărit-o măsură cu măsură în expunerea mea? Dece n'am citat culare sau cutare călăuză pe care nici n'am consultat-o? Ar trebui după sistemul acesta să dau și numărul actului de naștere respectiv, când aș scri, de pildă, că Beethoven e născut în 1770. Alminteri aș risca să fiu desemnat vindictei publice ca plagiator.

Dar D-l Costin se ferește să scrie acest cuvânt imprudent. Vrea numai să-l sugereze cu perfidie.

Mă voi mărgini, în stadiul actual al lucrurilor, să defer întreaga chestiune unui juriu special pe care D-sa mă va ajuta să-l alcătuesc. Vom fi judecați amândoi.

Dacă un singur punct de acuzare al D-lui Costin împotriva mea s'ar dovedi întemeiat, mă oblig să nu mai scriu cronici muzicale. Va avea astfel D-sa plăcerea de a mă fi scos din publicistică. Iar dacă se va fi dovedit contrarul, îl las să tragă singur consecințele.

Em. Ciomac.

A APARUT DE :

GH. BRĂESCU

:-: CUM SU T EI!... :-:

— SCHIȚE UMORISTICE —

PREȚUL LUI 10

ED. ALCALAY ȘI CALAFATEANU

EDITURA „A N' C O R A" ALCALAY & CALAFATEANU

BUCUREȘTI — No. 4, STRADA SMÂRDAN No. 4

CARTI FOLOSITOARE ::

♦♦ pentru COPII ȘI TINERIME

BASME DE CRACIUN

SE

POVESTEA MINUNATA

DE

VICTOR EFTIMIU

*2 volume de câte 160 pagini, ediții de lux
cu ilustrațiuni în text și plăci colorate. Lei 25.-

Băiatul pierdut	Lei 6.-
Făt-frumos din lacrimi	" 6.-
Tinerete fără bătrânețe	" 6.-
Pădurea ursitoarelor	" 6.-
Katalina	" 6.-
Șarpele fermecat	" 6.-
Minunea Sfântului Ilie	" 6.-
Pășania Călugărului Gherasim	" 6.-
Alina-Linda	" 6.-
Trei îngeri	" 6.-

BIBLIOTECA ROZA

Memoriile Sofiei de Confesa de Sîntu ediție ilustrată	Lei 16.
După ploae, vreme bună	Idem. „ 25.

BIBLIOTECA UNIVERSALA

Grădina Raiului de Andersen Lei 5.—
" " " " (în legătură de lex " 12.—

Se vândare la toate librăriile din capitală și provincie

CENTRALA „MISSIR”

SOCIETATE ANONIMĂ CAPITAL LEI 50.000.000

• 41, STRADA LIPSCANI, 41 •

Sucursale: BUCUREȘTI — Str. Lipscani, 22 și Calea Victoriei, 110

In jură: Ploiești, Buzău, Galați, Brăila, Focșani, Constanța,
 Timișoara, Brașov, Cluj, Cernăuți, Chișinău, Oradea-Mare,
 Arad, Târgul-Mureș, Râmnicul-Sărat, Pitești, Craiova,
 Turnu-Severin, Târgoviște, Botoșani.

Cel mai bine asortat cu ultimele noutăți pentru sezon

Atelier de Croitorie de primul rang pentru Dama și Domni

♦♦♦ Prețuri mai estime ca oriunde ♦♦♦

S-a deschis Centrala

MARILOR MAGAZINE

La PALATUL NOUTĂȚILOR

STRADA PARIS, No. 10

Sucursale: Oradea-Mare, Lugoj

MATASURI .. LENA-

JURI .. PÂNZETURI

ARTICOLE de MARIA

GARANTERIE :

Mare Raion de

FURNITURI de MODE

INCALTĂMINTE. etc.

Prețurile excepționale

: Gustuți delicioase :

produse ale

BONBONERIEI :

.. RENAISSANCE

care se găsește în detaliu în

CONFETĂRIA RENAISSANCE

STRADA PARIS, 10

și în toate sucursalele

MISSIR

DIN JARĂ

— En Gros la Fabrica —

STR. POPA-TATU, 45